

Το σχέδιο εγκατάστασης και λειτουργίας του Δικτύου Βιβλιοθηκών των Κρατικών Μουσείων: BIMUS*

Συγγραφείς:

[Rosa Chumillas Zamora](#) (Βιβλιοθήκη του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, Μαδρίτη)

[Eugenia Insúa Lacave](#) (Βιβλιοθήκη του Βασιλικού Βοτανικού Κήπου, Μαδρίτη)

[Teresa Mañanes](#) (Βιβλιοθήκη του Υπουργείου Εξωτερικών, Μαδρίτη)

[María Prego de Lis](#) (Βιβλιοθήκη του Μουσείου Κοστούμιών, CIPE- Κέντρο Ερευνών Εθνολογικής Κληρονομιάς, Μαδρίτη)

Μετάφραση: [Veronica Vaitsis Guajardo](#)

Περίληψη

Οι βιβλιοθήκες των Κρατικών Μουσείων, που εξαρτώνται από το Υπουργείο Πολιτισμού (MCU), δημιούργησαν ένα δίκτυο βιβλιοθηκών τέχνης με σκοπό να μοιράζονται τους πόρους και να βελτιώνουν την ποιότητα των υπηρεσιών τους. Το βασικό βραχυπρόθεσμο αποτέλεσμα αυτού του σχεδίου, που προέρχεται από το «Σχέδιο Κρατικών Μουσείων (2004-2008)», ήταν η δημιουργία ενός μεγάλου online συλλογικού καταλόγου τέχνης που επιτρέπει την ταυτόχρονη πρόσβαση σε ολόκληρη τη βιβλιογραφική κληρονομιά των μουσείων. Η ανάπτυξη του δικτύου οδήγησε σε μία αλλαγή στον τρόπο εργασίας, όπως και στη βελτιστοποίηση των υλικών και ανθρώπινων πόρων των βιβλιοθηκών. Επίσης, επέτρεψε την ανάπτυξη κοινών πολιτικών και υπηρεσιών των βιβλιοθηκών, όπως τις από κοινού αποκτήσεις ή τον «διαδανεισμό».

*Αυτό το άρθρο είναι μία ενημερωμένη έκδοση του άρθρου που παρουσιάστηκε στο Τέταρτο Εθνικό Συνέδριο Δημόσιων Βιβλιοθηκών τον Σεπτέμβριο του 2008, που έλαβε χώρα στη Λα Κορούνια, υπό την αιγίδα της Γενικής Διεύθυνσης Βιβλίου, Αρχείων και Βιβλιοθηκών του Υπουργείου Πολιτισμού και το οποίο μπορείτε να επισκεφτείτε online στο παρακάτω link http://www.mcu.es/bibliotecas/docs/MC/CNBP/Estructuras_cooperacion_bibliotecaria.pdf

Οι Βιβλιοθήκες μουσείων: ένα μοντέλο εξειδικευμένης βιβλιοθήκης

Οι βιβλιοθήκες τέχνης ανήκουν στην κατηγορία των «εξειδικευμένων βιβλιοθηκών», μεταξύ των οποίων μπορούμε να βρούμε συγκεκριμένα μοντέλα όπως οι βιβλιοθήκες μουσείων, οι βιβλιοθήκες σχολείων, οι γκαλερί τέχνης, οι βιβλιοθήκες καλλιτεχνικών ιδρυμάτων κ.λπ.

Συγκεκριμένα, οι βιβλιοθήκες των μουσείων εμφανίστηκαν μαζί με τα πρώτα μεγάλα ευρωπαϊκά μουσεία στα τέλη του 18^{ου} αιώνα, μεταξύ των οποίων βρίσκουμε παραδείγματα τόσο αντιπροσωπευτικά, όπως το Βρετανικό Μουσείο, που από την ίδρυσή του το 1753 αποτελείτο

από μία μεγάλη συλλογή αρχαιοτήτων και μία βιβλιοθήκη γενικού χαρακτήρα¹, το Μουσείο Μπελβεντέρε στη Βιέννη (1781), το Μουσείο του Λούβρου (1791), ή τον 19^ο αιώνα πια, παραδείγματα, όπως το *Victoria & Albert Museum* που έχει μία σημαντική βιβλιοθήκη, την Εθνική Βιβλιοθήκη Τέχνης (*National Art Library*) (1852), ή στην περίπτωση της Ισπανίας το Στρατιωτικό Μουσείο (1803), το Μουσείο του Πράδο (1818), το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο (1867) ή το Εθνικό Μουσείο Καλλιτεχνικών Αντιγράφων (1877). Η πλειονότητα των βιβλιοθηκών προκύπτει από την ίδια τη μουσειακή δραστηριότητα, από την ανάγκη να στηρίξουν τις εργασίες τεκμηρίωσης και έρευνας των εν λόγω ιδρυμάτων. Γι' αυτόν τον λόγο το κύριο χαρακτηριστικό τους θα είναι η εξειδίκευση και η διδακτική προσέγγιση. Η δημιουργία ενός νέου μουσείου δεν νοείται χωρίς τη βιβλιοθήκη του, αν και, παραδόξως, οι κανονισμοί των μουσείων στην Ισπανία κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα αγνόησαν σχεδόν ολοκληρωτικά την ύπαρξή τους.

Σήμερα ένα από τα κύρια στοιχεία που καθορίζουν τις βιβλιοθήκες μουσείων είναι ο χαρακτήρας δημόσιας υπηρεσίας για τους πολίτες. Μεταξύ των στόχων τους είναι να στηρίξουν με την τεκμηρίωση τη μελέτη και ερμηνεία των συλλογών, τόσο σε επιστημονικό όσο και σε εκθετικό επίπεδο. Γι' αυτόν τον λόγο, μία από τις λειτουργίες της βιβλιοθήκης είναι η συλλογή όλης της αναγκαίας βιβλιογραφίας, ώστε να φέρει εις πέρας αυτή την εργασία.

Σε διεθνές επίπεδο, η ανάπτυξη και εδραίωση του ρόλου των βιβλιοθηκών των μουσείων ήταν - σε γενικές γραμμές- μεγαλύτερη απ' ό,τι στην Ισπανία, πιθανόν επειδή προβλήθηκαν νωρίτερα τα μουσεία στο εξωτερικό. Η τάση αυτή ήταν ιδιαίτερα έντονη στις ΗΠΑ, όπου μουσεία, όπως το Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης της Νέας Υόρκης, το Ίδρυμα Paul Getty ή το Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης (*MOMA*) διαθέτουν κάποιες από τις μεγαλύτερες βιβλιοθήκες τέχνης της χώρας.

Η δημιουργία δικτύων και κοινοπραξιών βιβλιοθηκών είναι μία από τις σημαντικότερες αποδείξεις συνεργασίας μεταξύ βιβλιοθηκών. Οι βιβλιοθήκες των μουσείων ως προς αυτή την κατεύθυνση δεν έμειναν πίσω και σήμερα μπορούμε να βρούμε σημαντικά διεθνή σχέδια συνεργασιών, όπως το δίκτυο βιβλιοθηκών των εθνικών μουσείων της Γαλλίας, το δίκτυο βιβλιοθηκών των μουσείων της Τσεχικής Δημοκρατίας (VAL), ή ίσως την πιο φιλόδοξη πρωτοβουλία: *Artlibraries.net: virtual catalogue for art history*², έναν κατάλογο με μετα-μηχανή αναζήτησης, τον οποίο διαχειρίζεται το Πανεπιστήμιο Karlsruhe (Γερμανία), ο οποίος επιτρέπει την ταυτόχρονη πρόσβαση στους καταλόγους των σημαντικότερων βιβλιοθηκών τέχνης του κόσμου (*Victoria & Albert Museum*, Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης της Νέας Υόρκης, Μουσείο Διακοσμητικών Τεχνών του Παρισιού-*Musée des Arts Decoratifs de Paris*, Ερευνητικό Ινστιτούτο Getty, Μουσείο *Gulbenkian*, *Rijksmuseum* κ.λπ.).

¹ Έτσι διατηρήθηκε έως το 1972, οπότε και διαχωρίστηκε η βιβλιοθήκη με την έκδοση του Νόμου για τη Σύσταση της Βρετανικής Βιβλιοθήκης (*British Library Act*) και ιδρύθηκε η Βρετανική Βιβλιοθήκη.

² "Virtueller Katalog Kunstgeschichte"

Γενική εικόνα των βιβλιοθηκών των μουσείων της Ισπανίας

Το Ισπανικό Σύστημα Μουσείων³ αποτελείται από 17 μουσεία κρατικής κυριότητας, τα οποία διαχειρίζεται το Ισπανικό Υπουργείο Πολιτισμού (MCU), 63 μουσεία των οποίων η διαχείριση έχει περάσει στις Αυτόνομες Περιφέρειες, όπως επίσης και άλλα μουσεία τα οποία εντάσσονται στο Σύστημα μέσω σύμβασης⁴. Η μεγάλη πλειονότητα των εν λόγω ιδρυμάτων διαθέτει εξειδικευμένες βιβλιοθήκες στον τομέα έρευνάς τους· ωστόσο η εμφανής ανισότητα που υπάρχει σε αυτό το πεδίο καθιστά πολύ δύσκολη τη διενέργεια μίας ασφαλούς ανάλυσης της γενικής εικόνας των βιβλιοθηκών. Κάθε βιβλιοθήκη είναι και μια διαφορετική περίπτωση, τόσο σε σχέση με τους υλικούς και ανθρώπινους πόρους, όσο και σε σχέση με το εύρος και τη σημασία των συλλογών της· κάποιες θεωρούνται τομείς ή τμήματα του μουσείου και άλλες απλές αποθήκες βιβλίων που στηρίζουν ως προς την τεκμηρίωση το έργο των συντηρητών· πολλές από αυτές δεν διαθέτουν εξειδικευμένο προσωπικό και άλλες δεν έχουν καταλογογραφήσει τα έργα τους.

Για αυτόν τον λόγο είναι απαραίτητο να συνειδητοποιήσουν οι αρμόδιες αρχές τη σημασία που έχει ο εξοπλισμός των βιβλιοθηκών των μουσείων με τεχνικά, υλικά και ανθρώπινα μέσα, έτσι ώστε να διατηρείται, να τεκμηριώνεται και να διαδίδεται όλη η βιβλιογραφική κληρονομιά που κατέχουν. Πολλές από αυτές είναι εκατό ετών και διαθέτουν μεγάλη ποσότητα παλαιών έργων, χειρογράφων, σπανίων βιβλίων, εικονογραφημένων βιβλίων, συλλογών, χαρακτηριστικών και εικονογραφημάτων, εφημερων εγγράφων (πινακίδες, προσκλήσεις σε εκθέσεις, κάρτες, κ.λπ). Αυτά τα υλικά χαρακτηρίζονται από τη μεγάλη τους εξειδίκευση, κάποιες φορές είναι δύσκολο να τα βρούμε και γενικά πρόκειται για έργα υψηλού κόστους, μετατρέποντας έτσι τις βιβλιοθήκες σε κέντρα μεγάλου ενδιαφέροντος για τους ερευνητές και γενικά για το κοινό.

ΤΑ ΚΡΑΤΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ
Εθνικό Μουσείο Ενάλιας Αρχαιολογίας (Καρταχένα)
Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο (Μαδρίτη)
Εθνικό Μουσείο Διακοσμητικών Τεχνών (Μαδρίτη)
Μουσείο Κοστούμιών CIPE (Μαδρίτη)
Μουσείο του Ελ Γκρέκο (Τολέδο)
Μουσείο Αλταμίρα (Σαντιγιάνα ντελ Μαρ, Καντάβρια)
Μουσείο Σορόγια (Μαδρίτη)

³ Βασιλικό Διάταγμα 620/1987, της 10^{ης} Απριλίου, με το οποίο εγκρίνεται ο Κανονισμός των Μουσείων κρατικής κυριότητας και το Ισπανικό Σύστημα Μουσείων.

⁴ Για να μάθετε περισσότερα, επισκεφθείτε τον τομέα με τα μουσεία της ιστοσελίδας του Υπουργείου Πολιτισμού της Ισπανίας (MCU): <http://www.mcu.es/museos/>

Εθνικό Μουσείο Ανθρωπολογίας (Μαδρίτη)
Σεφαραδίτικο Μουσείο (Τολέδο)
Εθνικό Μουσείο Κεραμικής (Βαλένθια)
Εθνικό Μουσείο Γλυπτικής (Βαγιαδολίδ)
Μουσείο Σπίτι του Θερβάντες (Βαγιαδολίδ)
Μουσείο της Αμερικής (Μαδρίτη)
Μουσείο Θεράλμπο (Μαδρίτη)
Εθνικό Μουσείο Καλλιτεχνικών Αντιγράφων (Μαδρίτη)
Εθνικό Μουσείο Ρωμαϊκής Τέχνης (Μέριδα)
Ρομαντικό Μουσείο (Μαδρίτη)

Σήμερα αναπτύσσονται πολλές πρωτοβουλίες συνεργασίας μεταξύ βιβλιοθηκών στην Ισπανία, στις οποίες προστέθηκαν μεμονωμένα κάποιες βιβλιοθήκες μουσείων. Ωστόσο σήμερα δεν υπάρχει ένα καθαυτό δίκτυο βιβλιοθηκών μουσείων, με εξαίρεση την πρωτοβουλία που ανέπτυξε το Υπουργείο Πολιτισμού. Στη συνέχεια θα κάνουμε μία αναδρομή στη διαδικασία εγκατάστασης και τα πρώτα αποτελέσματα ενός από τα πιο φιλόδοξα σχέδια που αναπτύσσονται σε αυτόν τον τομέα.

Η δημιουργία του *Δικτύου Κρατικών Μουσείων* προέρχεται από το *Σχέδιο Κρατικών Μουσείων (2004-2008)*, που έχει ως στόχο μεταξύ άλλων τη βελτίωση της κατάστασης των βιβλιοθηκών των δεκαεπτά μουσείων αποκλειστικής διαχείρισης του Υπουργείου Πολιτισμού. Ωστόσο, αυτό δεν είναι ένα μεμονωμένο σχέδιο, αλλά καρπός πολλών ετών κοινής εργασίας. Χρονολογείται από τη δεκαετία του 90, όταν ξεκίνησαν οι πρώτες εργασίες για την ανάπτυξη ενός σχεδίου *Αυτοματοποιημένου Δικτύου Βιβλιοθηκών Κρατικών Μουσείων*, το οποίο είχε παρουσιάσει η τότε Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, Rosario López de Prado, και προϋπέθετε τη δημιουργία ενός ηλεκτρονικού συστήματος στο οποίο θα συμμετείχαν εκείνα τα μουσεία κρατικής κυριότητας που εξαρτώνταν από το *Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (MEC)*. Από την άλλη πλευρά, αξίζει τον κόπο να ξεχωρίσουμε τον ρόλο που ανέπτυξε η πρωτοβουλία *BAEP: Βιβλιοθήκες Τέχνης της Ισπανίας και της Πορτογαλίας*⁵, που για πολλά χρόνια δούλεψε πάνω στην ιδέα δημιουργίας ενός μεγάλου δικτύου βιβλιοθηκών τέχνης.

⁵ HERNÁNDEZ, María Ascensión. "Bibliotecas de Arte de España y Portugal (BAEP)", *Bibuned: Boletín informativo de la UNED*, No. 4, 1999, pp. 14-15.

Το 2005 η Γενική Υποδιεύθυνση Κρατικών Μουσείων πραγματοποίησε αξιολόγηση της κατάστασης των βιβλιοθηκών των μουσείων κρατικής κυριότητας. Ένα από τα κύρια προβλήματα που εντοπίστηκαν ήταν η έλλειψη προσωπικού της βιβλιοθήκης. Από την άλλη πλευρά, όλες οι βιβλιοθήκες διέθεταν, άλλες σε μεγαλύτερο ποσοστό και άλλες σε μικρότερο, βαθμό ένα ηλεκτρονικό σύστημα, αλλά μόνο 5 από αυτές είχαν ένα Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Βιβλιοθηκών (SIGB) με μορφή Marc. Ένα ακόμη πρόβλημα ήταν - και συνεχίζει να είναι - ότι υπάρχει μεγάλη ανομοιομορφία ως προς τον βαθμό τυποποίησης στην καταγραφή της βιβλιογραφίας, των αρχείων καθιερωμένων όρων και υλικού. Γι' αυτόν τον λόγο, μετά την ανάλυση της αρχικής κατάστασης και δεδομένης της τόσο διαφορετικής εικόνας των διαφόρων κέντρων, θεωρήθηκε αναγκαίο να αναπτυχθεί μια πολιτική συνεργασίας σε σχέση με τις βιβλιοθήκες, ως ο καλύτερος τρόπος για να διευκολυνθεί η πρόσβαση σε όλη τη βιβλιογραφική κληρονομιά και τεκμηρίωση των μουσείων.

Ο σκοπός του σχεδίου ήταν η βελτίωση και η βελτιστοποίηση των υλικών και των ανθρώπινων πόρων των βιβλιοθηκών. Από την άλλη πλευρά, έγινε προσπάθεια να επιτευχθεί μια αλλαγή στον τρόπο εργασίας, προωθώντας τη συνεργασία μέσω εργαλείων όπως ο συλλογικός κατάλογος, η ανάπτυξη κοινών πολιτικών και υπηρεσιών βιβλιοθήκης, οι κοινές προσκλήσεις ή ο διαδανεισμός. Επίσης, η εργασία μέσω δικτύου προσφέρει διπλό όφελος. Από τη μια πλευρά, οι βιβλιοθήκες επωφελούνται από νέα μοντέλα εργασίας που βοηθούν στη βελτίωση και τη διεύρυνση των υπηρεσιών, αλλά μοιραζόμενες την προσπάθεια και τους οικονομικούς πόρους. Και από την άλλη, ο χρήστης επωφελείται απευθείας από τη συνεργασία βιβλιοθηκών μέσω δικτύου, καθώς αυξάνονται σημαντικά οι δυνατότητες αναζήτησης και ανάκτησης πληροφοριών.

Η δημιουργία και λειτουργία του Δικτύου προϋπέθεσε μεγάλη προσπάθεια συντονισμού και σχεδιασμού. Συγκεκριμένα, σε αυτή την πρώτη φάση αναπτύχθηκαν διάφορα προγράμματα δράσης, που συνοψίζονται παρακάτω:

1. Το 2005 δημιουργήθηκε η *Ομάδα Εργασίας για Βιβλιοθήκες Μουσείων* που αποτελείται από τους τεχνικούς και τους υπεύθυνους των βιβλιοθηκών των 17 μουσείων κρατικής κυριότητας, όπως επίσης και από εκπροσώπους των Γενικών Υποδιευθύνσεων Τεχνολογιών και Συστημάτων Πληροφοριών, Συντονισμού Βιβλιοθηκών και Κρατικών Μουσείων. Επίσης συμμετείχαν, σε διαφορετικές συναντήσεις, οι διευθυντές των Βιβλιοθηκών του Μουσείου του Πράδο και του Εθνικού Κέντρου Τέχνης Reina Sofía.

2. Κατά τη διάρκεια του 2006 δημιουργήθηκε μια μικρότερη *Τεχνική Επιτροπή* η οποία ανέλαβε να πραγματοποιήσει τη διαδικασία αξιολόγησης των κύριων λογισμικών διαχείρισης βιβλιοθηκών της αγοράς. Για κάθε ένα από αυτά τα Ολοκληρωμένα Συστήματα Διαχείρισης Βιβλιοθηκών (SIGBs) συντάχθηκε έκθεση αξιολόγησης για να αποφασιστεί μετέπειτα ποιό ήταν το καλύτερο και ποιό προσαρμοζόταν καλύτερα στις ανάγκες μας. Σε γενικές γραμμές, οι απαιτήσεις που έπρεπε να καλύπτουν τα συστήματα που αξιολογήθηκαν ήταν: ο βαθμός

εγκατάστασης τους σε παρόμοια δίκτυα βιβλιοθηκών, η παρουσία και εδραίωση του προϊόντος στην αγορά, η χρήση των τυποποιημένων μορφών (Ibermarc, Marc 21, κ.λπ.), όπως και η διάρθρωση του Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης Βιβλιοθηκών σε ενότητες.

3. Αφού ολοκληρώθηκε η διαδικασία αξιολόγησης, προτάθηκε στη Γενική Υποδιεύθυνση Κρατικών Μουσείων η απόκτηση του *AbsysNET*, από την εταιρεία Baratz, ως το καταλληλότερο σύστημα για τη διαχείριση του δικτύου βιβλιοθηκών των μουσείων. Παράλληλα, έγινε η αξιολόγηση του συστήματος AbsysNET εκ μέρους της Γενικής Υποδιεύθυνσης Τεχνολογιών και Συστημάτων Πληροφόρησης του Υπουργείου Πολιτισμού της Ισπανίας (MCU), η οποία συνέταξε θετική έκθεση.

BIMUS: Ο Κατάλογος Βιβλιοθηκών των κρατικών μουσείων

Το ABSYSNET ως εργαλείο εργασίας για το Δίκτυο

Παρόλο που το μεγαλύτερο μέρος των συστημάτων που αξιολογήθηκαν πληρούσαν τις προδιαγραφές που απαιτούσε η Τεχνική Επιτροπή, οι λόγοι που μας οδήγησαν να επιλέξουμε το AbsysNET ήταν οι ακόλουθοι:

- ✓ Πληρούσε τις τεχνικές προδιαγραφές που απαιτούσε η Επιτροπή Αξιολόγησης.
- ✓ Πρόκειται για ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης βιβλιοθηκών που έχει εγκατασταθεί ευρέως σε άλλα δίκτυα βιβλιοθηκών στην Ισπανία και την Ιβηροαμερική.
- ✓ Η εταιρεία που έχει εδραιωθεί στην Ισπανία διαθέτει υπηρεσία συντήρησης στα Ισπανικά, ατομικής και άμεσης εξυπηρέτησης.
- ✓ Η τοπική έκδοση (Absys 6.1) είχε εγκατασταθεί σε 4 από τις εν λόγω βιβλιοθήκες (Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Μαδρίτης-MNA, Εθνικό Μουσείο Διακοσμητικών Τεχνών-MNAD, Αλταμίρα και Κοστουμιών), με καλά αποτελέσματα και διευκολύνοντας τη διαδικασία μετατροπής στο νέο σύστημα.
- ✓ Παρομοίως, δύο μεγάλες βιβλιοθήκες μουσείων (Εθνικό Κέντρο Τέχνης Reina Sofia-CNARS και το Μουσείο του Πράδο), όπως επίσης το Ινστιτούτο της Ισπανικής Πολιτιστικής Κληρονομιάς (IPCE), έχουν τον ίδιο μηχανισμό, κάτι που θα διευκόλυνε - στο μέλλον- τη δημιουργία ενός μεγάλου συλλογικού καταλόγου ισπανικών μουσείων.
- ✓ Σε τεχνικό επίπεδο αξιολογήθηκε ο βαθμός ενημέρωσης και η συχνότητα των νέων εκδόσεων. Η εγκατάσταση τους συμπεριλαμβάνεται στην υπηρεσία συντήρησης χωρίς επιπλέον κόστος.

Η πρόταση που παρουσίασε η Baratz βασίζεται στην εγκατάσταση μίας άδειας της έκδοσης *1.1.6 του AbsysNET*, με τις απαραίτητες ενότητες και υπηρεσίες για την ανάπτυξη της εργασίας μέσω δικτύου με κεντροποιημένο τρόπο. Το AbsysNET παρουσιάζεται ως πλήρες και σύγχρονο Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Βιβλιοθηκών που αποτελείται από τις κοινές

ενότητες (Όρας, καταλογογράφηση, διαχείριση δανεισμού και κρατήσεων, αποκτήσεις, διαχείριση σειριακών τίτλων) και άλλων όχι τόσο κοινών, όπως ένα σύστημα εσωτερικής αλληλογραφίας, αποθήκευση πολυμέσων, λογισμικό δημιουργίας συνδέσμων, κ.λπ. Είναι επίσης ενδιαφέρουσα η ύπαρξη μίας ενότητας συγχώνευσης καταλόγων που θα επιτρέψει, σε όχι τόσο μακρινό μέλλον, τη δημιουργία ενός μεγάλου συλλογικού ηλεκτρονικού καταλόγου με τη συμμετοχή «εξωτερικών» καταλόγων.

Η διαδικασία εγκατάστασης του BIMUS

Το σημείο εκκίνησης ήταν η πρόσληψη ενός συντονιστή, ο οποίος θα συντόνιζε και θα χρησίμευε ως σημείο επαφής μεταξύ του προσωπικού της βιβλιοθήκης και της εταιρείας. Αυτό το άτομο ήταν καίριας σημασίας για την καλή λειτουργία της διαδικασίας.

Σχετικά με τον σχεδιασμό της μεταφοράς των καταλόγων των δεκαεπτά βιβλιοθηκών, αυτή πραγματοποιήθηκε από κοινού από τους υπεύθυνους των βιβλιοθηκών και το τεχνικό προσωπικό της Baratz. Πραγματοποιήθηκε η μετατροπή των δεδομένων των βιβλιογραφικών εγγραφών, των αρχείων καθιερωμένου τύπου και των έργων σύμφωνα με την τελευταία έκδοση του IBERMARC, καθώς και ο έλεγχος των διπλών εγγραφών και η εκ νέου μεταβίβαση των έργων στο επιλεγμένο αρχείο. Όλες οι εγγραφές που προέρχονταν από συστήματα NO MARC προσαρμόστηκαν στη νέα μορφή μετά από ανάλυση ενός σημαντικού δείγματος από καθεμία από τις βάσεις δεδομένων.

Στις συναντήσεις με την εταιρεία παρουσιάστηκε ένα πλαίσιο σχεδίου στο οποίο αντικατοπτριζόταν η πραγματική κατάσταση των βιβλιοθηκών, εάν ήταν αυτοματοποιημένες ή όχι, με τι συστήματα και στοιχεία. Σύμφωνα με αυτά τα αποτελέσματα θεσπίστηκαν κάποιες βάσεις για την αντιμετώπιση της συγχώνευσης των δεδομένων και για την αξιολόγηση -μίας προς μίας-της κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης, κυρίως στα συστήματα NO MARC. Αναπτύχθηκε ένας σχεδιασμός των εργασιών που επρόκειτο να γίνουν: εγκατάσταση, συλλογή δεδομένων και χαρακτηριστικών των διαδικασιών μεταφοράς. Καθορίστηκαν με ακρίβεια οι διαστάσεις και οι συνέπειες του σχεδίου, συγκεντρώθηκαν όλες οι απαραίτητες πληροφορίες για το ξεκίνημα και, τέλος, αναπτύχθηκε ένα χρονοδιάγραμμα. Οι δραστηριότητες ξεκίνησαν ορίζοντας τη δομή των επικοινωνιών για την εγκατάσταση του AbsysNET με τους υπευθύνους των συστημάτων και των βάσεων δεδομένων του Υπουργείου Πολιτισμού (MCU). Αφού καθορίστηκε πού πρέπει να στεγασθεί το σύστημα, έγινε μια δοκιμαστική εγκατάσταση του AbsysNET στους servers της Baratz, όπου έγιναν οι διάφορες φορτώσεις των δεδομένων που μεταφέρθηκαν, και η οποία χρησίμευσε επίσης ως περιβάλλον επικύρωσης για την παραμετροποίηση του προγράμματος.

Οι στόχοι αυτής της φάσης ήταν επομένως να αναπτυχθεί ένα πραγματικό περιβάλλον εφαρμογής για τις διάφορες δοκιμές σύνδεσης και επικοινωνίας από τις συμμετέχουσες

βιβλιοθήκες, την απόκτηση της βασικής παραμετροποίησης του νέου συστήματος (βιβλιοθήκες, παραρτήματα, πολιτικές, ημερολόγια, χρήστες και άδειες, προσαρμογή του AbsysNET Opac), και, τέλος, να γίνει αναθεώρηση των εργασιών της βασικής μεταφοράς δεδομένων.

Αξιολόγηση του αποτελέσματος της μεταφοράς:

Τον Νοέμβριο του 2007 γίνεται η πρώτη μεταφορά εγγραφών, διατηρώντας την αρχική παραμετροποίηση της κάθε βιβλιοθήκης. Από αυτήν τη φόρτωση προέκυψαν συνολικά 233.000 βιβλιογραφικές εγγραφές: σε γενικές γραμμές η μετατροπή των καταλόγων MARC των παλαιότερων βιβλιοθηκών Absys (Μουσείο Κοστούμιών, MNAD, MAN και Αλταμίρα) ήταν ικανοποιητική: σε σχέση με τις αυτοματοποιημένες βιβλιοθήκες με συστήματα NO MARC, εντοπίστηκαν λάθη γενικού χαρακτήρα, που αναφέρονται στην κατανομή πεδίων και βαθμολογίας, αλλά που δεν καλύπτουν ένα υψηλό ποσοστό στο σύνολο του καταλόγου.

Τα κύρια τεχνικά προβλήματα επικεντρώθηκαν σε ένα υψηλό ποσοστό διπλών εγγραφών στη βάση δεδομένων, που προέκυψαν γενικά από τον μεγάλο βαθμό αντιστοιχίας που απαιτείται στη σύγκριση των εγγραφών, καθώς και από την απουσία κοινών κριτηρίων εργασίας και τη διαφορετικότητα του προσωπικού που εργάστηκε στις βιβλιοθήκες στο πέρασμα των χρόνων. Επίσης παρατηρήθηκε έλλειψη ομοιογένειας και διπλών εγγραφών στην βάση δεδομένων των αρχείων καθιερωμένου τύπου.

Η πρώτη αυτή φόρτωση μας επέτρεψε να αξιολογήσουμε την παραμετροποίηση του συστήματος και να δούμε ότι υπάρχει μεγάλη διαφορά κριτηρίων, κυρίως ως προς τον προσδιορισμό της θέσης, των ειδών των αντιτύπων, των γλωσσών, κ.λπ. Αυτό επιδιορθώθηκε κατά τη διάρκεια της διαδικασίας μετατροπής των δεδομένων με τον καθορισμό πινάκων αντιστοίχισης μεταξύ των αρχικών κωδικοποιήσεων και εκείνων που ορίστηκαν για το σύνολο του δικτύου. Η εταιρεία Baratz ανέλαβε την αυτόματη μετατροπή των κωδικών.

Τον Μάιο του 2008 πραγματοποιήθηκε η δεύτερη μεταφορά, που έγινε σε «πραγματικό» περιβάλλον, αντανakλώντας την οριστική παραμετροποίηση του συστήματος. Το ίδιο έγινε με τις καταχωρήσεις των αναγνωστών που προέρχονται από τις βιβλιοθήκες Absys. Όσον αφορά στο αποτέλεσμα της βάσης αναγνωστών, προέκυψαν συνολικά 2.351 εγγραφές και, παρόλο που υπάρχει ένας συγκεκριμένος αριθμός διπλών εγγραφών, αυτές ενοποιήθηκαν με το χέρι για να τους παραχωρηθεί μία βιβλιοθήκη αναφοράς.

Η κατάρτιση του προσωπικού των βιβλιοθηκών

Στα πλαίσια της διαδικασίας εγκατάστασης, έχει ιδιαίτερη σημασία το πρόγραμμα κατάρτισης όλων των χρηστών και των διαχειριστών του δικτύου. Η συμμετοχή στα διάφορα προτεινόμενα μαθήματα εγγυάται την επάρκεια του προσωπικού της βιβλιοθήκης και των διαχειριστών για να

μπορούν να αντιμετωπίσουν με επιτυχία την εκκίνηση του σχεδίου. Τα μαθήματα διαμορφώθηκαν σύμφωνα με το είδος των χρηστών και τον βαθμό εξειδίκευσής τους, με μία δομή βασισμένη σε ενότητες, που επιτρέπει στον καθένα ή σε μία ομάδα ατόμων να προσαρμόσει το επαγγελματικό του προφίλ στα επιλεγόμενα μαθήματα.

Την κατάρτιση των διαχειριστών διηύθυναν οι υπεύθυνοι συντονισμού του δικτύου, οι τεχνικοί πληροφορικής ή οι βιβλιοθηκονόμοι που συμμετέχουν στην ανάπτυξη της εφαρμογής (*system librarians*).

Η ενοποίηση των κριτηρίων καταλογογράφησης και κατάταξης

Σήμερα, η ενοποίηση της καταλογογράφησης και της τυποποίησης των σημείων πρόσβασης είναι ένας από τους πρωταρχικούς στόχους για την εγγύηση της συνοχής του καταλόγου και την ομοιογένεια των τεχνικών σε όλες τις βιβλιοθήκες. Με αυτό τον σκοπό δημιουργήθηκε μία ομάδα εργασίας για τον καθορισμό κοινών κατευθυντήριων γραμμών καταλογογράφησης, κατάταξης και ευρετηρίασης για την ενοποίηση των κριτηρίων. Για το σύνολο του δικτύου καθορίστηκε το σύστημα θεματικών επικεφαλίδων.

Η οριστική φόρτωση έγινε τον Σεπτέμβριο του 2008 και από τότε άρχισαν να λειτουργούν όλες οι βιβλιοθήκες του δικτύου με το νέο σύστημα. Το επόμενο έτος, μέχρι τον Νοέμβριο του 2009, όταν δημοσιεύθηκε επισήμως το BIMUS στην ιστοσελίδα του υπουργείου, οι προσπάθειες επικεντρώθηκαν στο ξεκαθάρισμα του καταλόγου, εξαλείφοντας διπλές εγγραφές βιβλιογραφίας και αρχείων καθιερωμένου τύπου.

Σήμερα ο κατάλογος έχει γύρω στις 262.000 βιβλιογραφικές εγγραφές.

Συμπέρασμα: στόχοι και μελλοντικά σχέδια

Όπως όλα τα δίκτυα και οι κοινοπραξίες, ο πρωταρχικός μας στόχος ήταν η δημιουργία ενός online συλλογικού καταλόγου που θα μας επιτρέπει να μοιραζόμαστε πόρους και να προσφέρουμε στους χρήστες ένα σημαντικό εργαλείο βιβλιογραφικής πληροφόρησης για την τέχνη και την κληρονομιά.

Ωστόσο, το Δίκτυο Βιβλιοθηκών Κρατικών Μουσείων είναι ένα φιλόδοξο σχέδιο που δεν περιορίζεται απλά στην ανάπτυξη ενός καταλόγου. Αυτό το σχέδιο που ξεκινάει από μία νέα φιλοσοφία εργασίας, θα αναπτυχθεί σε διάφορες φάσεις και έχει ως στόχους:

- ✓ Την εξοικονόμηση κόστους στην καταλογογράφηση, καθώς οι βιβλιοθήκες θα μοιράζονται τις βιβλιογραφικές εγγραφές και τα αρχεία καθιερωμένου τύπου.
- ✓ Να φέρει τις βιβλιοθήκες των μουσείων μας πιο κοντά στους πολίτες μέσω της δημιουργίας μιάς βιβλιογραφικής πύλης. Ο στόχος της ιστοσελίδας θα είναι να βελτιωθεί

η εξωτερική εικόνα και η προβολή των βιβλιοθηκών. Η ιστοσελίδα θα διαθέτει επίσης υπηρεσίες επιπρόσθετης αξίας: πρόσβαση σε ηλεκτρονικούς πόρους, εξειδικευμένες βιβλιογραφίες, επιλογή πόρων στο διαδίκτυο, ψηφιακές δημοσιεύσεις, υπηρεσία πληροφόρησης βιβλιογραφική αναφορά online κ.λπ.

- ✓ Την πρόσβαση σε εθνικά και διεθνή κυκλώματα πληροφόρησης.
- ✓ Τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης, μέσω των παρακάτω πρωτοβουλιών:

Μια μοναδική κάρτα χρήση για όλο το δίκτυο, που θα ισχύει για όλες τις βιβλιοθήκες, κάτι που αναμφισβήτητα αποτελεί μεγάλο πλεονέκτημα για τους χρήστες, επιτρέποντάς τους να έχουν πρόσβαση με μια μοναδική κάρτα σε όλες τις βιβλιοθήκες των κρατικών μουσείων.

Η ανάπτυξη του «διαδανεισμού», ένα από τα αποτελέσματα της προσβασιμότητας του συλλογικού καταλόγου ήταν η αύξηση των αιτήσεων δανεισμού σε άλλες βιβλιοθήκες του δικτύου (τόσο από το προσωπικό των μουσείων όσο και από εξωτερικούς χρήστες). Θα πρέπει να καθορίσουμε μια κοινή πολιτική, στην οποία να ορίζονται: τα είδη των εγγράφων που είναι διαθέσιμα για δανεισμό, ο αριθμός των εγγράφων που μπορεί κάποιος να δανειστεί, ο χρόνος και το σύστημα αποστολής. Ένα από τα προβλήματα που παρουσιάζει ο διαδανεισμός βιβλιοθηκών είναι η εξάπλωση των μουσείων σε διαφορετικές αυτόνομες περιφέρειες.

Η από κοινού απόκτηση ηλεκτρονικών πόρων μέσω σύμπραξης για την απόκτησή τους, ένα σύστημα με το οποίο επιτυγχάνονται καλύτερες οικονομικές και τεχνικές συνθήκες, στους οποίους μεμονωμένα δεν θα μπορούσαν να έχουν πρόσβαση οι βιβλιοθήκες.

Ένας από τους κύριους στόχους του Δικτύου είναι η ενσωμάτωση, μέσω μιάς μηχανής μετα-αναζήτησης, των καταλόγων των βιβλιοθηκών των κύριων ισπανικών μουσείων. Εν συντομία, κατά τη διάρκεια του 2010 θα λειτουργεί η «γέφυρα» που θα συνδέει τον συλλογικό κατάλογο BIMUS με τους καταλόγους των βιβλιοθηκών του Εθνικού Μουσείου-Κέντρο Τέχνης Reina Sofía και το Εθνικού Μουσείου του Πράδο και ελπίζουμε στο προσεχές μέλλον να ενσωματωθεί το Ινστιτούτο Ισπανικής Ιστορικής Κληρονομιάς, για να οδηγήσει στη δημιουργία ενός μεγάλου εθνικού καταλόγου τέχνης και κληρονομιάς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Art museum libraries and librarianship. Ottawa, Art Libraries Society of North America, 2007.

CHUMILLAS, Rosa, INSÚA, Eugenia, PREGO, María "The Spanish national museum libraries: an undiscovered heritage", *75th IFLA General Conference and Assembly, Satellite Meeting, Art Libraries Section. Florence, 19-20 August 2009*. [Κείμενο διαθέσιμο στο: <http://www.ifla.org/files/art-libraries/spanish-national-museum-libraries.pdf>]. Δημοσίευση προεκτύπωσης στο *Art Libraries Journal*.

CHUMILLAS, R., INSÚA, E., PREGO, M. "Bibliotecas de Museos Estatales", *Anuario de Bibliotecas Españolas*, 2009, pp. 278-281.

CHUMILLAS, R., INSÚA, E., MAÑANES, T., PREGO, M. "Bibliotecas de Museos Estatales", *Anuario de Bibliotecas Españolas*, 2008, pp. 306-309.

CHUMILLAS, R., INSÚA, E., MAÑANES, T., PREGO, M. "El proyecto de creación de la Red de Bibliotecas de Museos Estatales: situación de partida, objetivos y programas de actuación". Στο *VIII Congreso de ANABAD, Federación Española de Asociaciones de Archiveros, Bibliotecarios, Arqueólogos, Museólogos y Documentalistas. Madrid, 13-15 febrero 2008* [online], σελ. 433-438.

ELGAARD, Herir. "El bibliotecario de museos colaborador de todos". Στο *Museum International* n°. 180 (Vol. XLV, n.º 4, 1993); σελ. 48-51.

HERNÁNDEZ, María Ascensión. "Bibliotecas de Arte de España y Portugal (BAEP)", *Bibuned: Boletín informativo de la UNED*, No. 4 (1999), pp. 14-15.

INSÚA LACAVE, Eugenia. "Las bibliotecas de los museos estatales", *Liber 2008: Mesa redonda sobre bibliotecas especializadas y la gestión de sus colecciones*. Barcelona 9 de octubre de 2008.

LOLLESGAARD, Anja. "A Danish museum art library: the Danish Museum of Decorative Art Library", *INSPEL*, Vol. 33, (1999) No. 4, pp. 229-235.

LÓPEZ DE PRADO, Rosario. "Bibliotecas de museos en España: características específicas y análisis DAFO", *Revista General de Información y Documentación*, 2003, No. 1, pp. 5-35.

LÓPEZ DE PRADO, Rosario. Castrillo Aguilera, Luis. "Las redes de bibliotecas de museos : una historia con futuro", *65th IFLA Council and General Conference, Bangkok, Thailand, August*

20-August 28, 1999.

LÓPEZ DE PRADO, Rosario. "Proyecto de red de bibliotecas de museos españoles", *El profesional de la información*, Vol. 6, No. 10 (oct. 1997).

"El Museo: centro de documentación. Actas de las II Jornadas de Museología. Madrid 12-14 de junio, 1996", *Museo. Revista de la Asociación Profesional de Museólogos de España*, No. 2, (1997).

PREGO, M., INSÚA, E., CHUMILLAS, R., FONTES, F., MAÑANES, T. "El proyecto de implantación y puesta en marcha de la Red de Bibliotecas de Museos Estatales (BIMUS)", *IV Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas: BP bibliotecas plurales. A Coruña, 24-26 septiembre 2008*. Madrid: Ministerio de Cultura, 2008, pp. 127-137.

TORRA CANAL, Marta. "Fondos y servicios de las bibliotecas de museos de arte". *In Métodos de información*. Vol. 8, No. 45-46 (jul. 2001), pp. 30-41.

WATEREN, Jan van der, "The importance of Museum Libraries", *INSPEL*, Vol. 33 (1999) No. 4, pp. 190-198.